

Biskop i Gardar; han optraadte 1411 som Hjælper for Bisen i Roskilde (Lindbæk S. 39).²² Hr. Marqvard nævnes i et Brev af 22. April 1422 (Urkundenbuch der Stadt Lübeck VI, 432 Nr. 408).²³ S. R. D. V, 512, 526.²⁴ S. R. D. V, 523.²⁵ Naar en Broder døde, »skulde alle Brødre følge ham til hans Sognekirke og siden til Klosteret til hans Leiersted og ofre der til tre Messer for ham« (Nyrop: Gilde- og Lavsskraaer II, 125, 127).²⁶ Løffler: Gravstenene i Roskilde S. 90.²⁷ S. R. D. Y, 512.²⁸ Smst. 526.²⁹ Smst. 527. Det var ham, der indførte Observansen i Klosteret.³⁰ Løffler: Gravstenene i Roskilde S. 109.³¹ Smst. S. 90.

† SORTEBRØDRE KLOSTERKIRKE

I Graabrødremunken Peder Olsens Annaler noteres under 1231, at Roskilde Prædikere er kommet¹; hermed kan kun menes Dominikanermunkene, der paa Grund af deres Virksomhed bar Navnet Prædikebrødrene. Det følgende Aar nævnes, at Kong Valdemars just afdøde Marsk, Johannes Ebbesen, havde skænket Brødrene 400 Mark Sølv til Opførelse af deres Kirke og Kloster¹. 1254 har Kirken været saa vidt færdig, at den kunde indvies til *S. Catharina*¹. Endnu paa Christian 2.s Tid benævntes Klosteret efter denne Helgeninde².

Bortset fra, at Klosteret oftere omtales i Anledning af testamentariske Gaver, nævner Kilderne intet af bygningshistorisk Interesse. 1330 og 1336 fik Kirken og Mensalgodset af Hertuginde Ingeborg, hvis Ægtefælle Knud Porse døde samme Aar³, 100 Mark Sølv til Istandsættelse og Forbedring, og fra 1400 og 1414 kendes pavelige Afladsbreve for Kirken⁴. Ved Reformationen blev Klosteret og Kirken nedlagt, og allerede i September 1537 modtog Dr. Hans Nielsen, Provincialis over alle Dominikanere, Kongens Kvitning for Aflevering af en Del Kirkeinventar⁵. Allerede henimod Katolicismens Slutning var Klosteret i stor Trang, Fattigdom og Armod⁶, og Bygningerne har sikkert været stærkt forfaldne, da Kongen 1557 ved aabent Brev befalede at nedbryde Klosteret og Kirken, som da stod øde. Stenene og Tømmeret skulde sættes paa Pladsen, indtil der kom nærmere Ordre⁷. Nedbrydningen er sikkert ret hurtigt iværksat; thi 1565 omtales en øde Plads i Roskilde, hvorpaa Sortebrødreklosteret har staaet, og 1584 den øde Jord, hvor Ladegaardens Plads havde været⁸. En Del af Stenene solgte Kongen til Byggeforetagender paa Aastrup allerede 1559⁹ og til Opførelse af Selsø¹⁰; men en stor Part er sikkert blevet brugt til Opførelse af Hovedgaarden Sortebrødregård paa Klosterets Grund, det senere Adelige Jomfrukloster (sml. S. 115). 1646 nævnes endnu Kirkegaardspladsen og Sortebrødre Mur¹¹.

Hvorledes Klosteret og Kirken har set ud, vides ikke, da der aldrig har været foretaget nogen systematisk Udgravning paa Stedet, der maa søges i Nærheden af Jomfruklosteret, hvis Have og Park vistnok for største Delen dækker det samme Omraade som Klosteret i sin Tid havde. Nordvest for Klosteret stødte man nemlig 1906 paa et Hjørneparti af nogle svære Kampestensfundamenter, af hvilke en mindre Del endnu havde bevaret nogle Skifter Munkesten, nederst et Rulskifte, de øvrige i Munkeforbandt ($28\frac{3}{4}$ — $29\frac{1}{4}$ x 13 x $8\frac{x}{4}$ —9 cm). Syd herfor fandtes en gammel Afløbsrende af Munkesten (29 x 14 x 9 cm, tildels Formsten) i Lerpakning. Derimod skal de Grave, der 1891 fandtes nordligt i Vagtstræde (S. Pedersstræde), formentlig henføres til S. Peders og Pauls Kirke (S. 132).

Hvad de profilerede Sten i Renden angaar, da giver de ikke særlige Oplysninger om Bygningernes Indretning eller Form, ligesom det er uvist, om de hidrører fra Kirke eller Kloster.

†*Inventar*. 1257 testamenterede Inger, Grev Konrad af Regensteins Enke, Prædikebrødrene i Roskilde en *Drage* af Sølv og en *Æske* (pixis)¹².

†*Gravminder*. *Gravsten*. 1238¹³. »Hic jacet frater Rano [død 16. Juli 1238], primus prior provincialis fratrum Prædicatorum in Dacia, quondam decanus Roschildensis« (»her ligger Broder Rane, den første Provincialprior over Prædikebrødrene i Dacia [dvs. Danmark—Norge—Sverige], fordum Dekan i Roskilde«). Stenen fandtes 1670 blandt Ruinerne af Klosteret¹⁴, men er siden gaet tabt.

KILDER OG HENVISNINGER

Museumsindberetning af C. M. Smidt 1906.

Peder Resen. Atlas Danicus. Roskilde (ed. Johs. Knudsen) S. 73. — Meyer: Beskrivelse over Roeskilde 1755. Kbh. 1793. S. 19. — H. Behrmann: Grundrids til en Beskrivelse af Roeskilde. 1832. S. 206—10. — J. Kornerup: Roskilde i gamle Dage. 1892. S. 281 — Sa.: Roskilde Minder (ved Arthur Fang) S. 95 f. — Vilh. Lorenzen: De danske Dominikanerklostres Bygningshistorie. 1920. S. 57—59.

J. O. Arnhung: Sortebrødrenes Kirke, S. Kathrine Kirke. MS. 1944. 3 S. (NM).

¹ S. R. D. I, 183. ² Brev 14. Aug. 1522—23 i pavelig Kopibog i Vatikanet (Fotokopi RA). ³ S. R. D. I, 191. ⁴ Acta Pontificum Danicum 23. Dec. 1400, 31. Dec. 1400, 25. Aug. 1414. ⁵ Ny Kirkchist. Saml. IV, 26. ⁶ Danske Magasin II, 158. ⁷ Kancelliets Brevbøger 10. Jan. 1557. ⁸ Smst. 28. April 1565 og 23. Sept. 1584. ⁹ Smst. 8. Marts 1559. ¹⁰ Smst. 6. Marts 1560. ¹¹ Roskilde, Perg. 20. Juli 1646 (RA). ¹² Erslev: Testamenter S. 7. ¹³ Dansk-svensk Aarvog 916—1263, (ed. Ellen Jørgensen) S. 21,131. Liber Daticus Lundensis vetustior, (ed. Weeke) S. 178. ¹⁴ Resen. Roskilde, (ed. Johs. Knudsen) S. 73.

† DUEBRØDRE HOSPITAL

Hospitalets Grundlæggelsesaar er ukendt; tidligst nævnes Stiftelsen i et Tingsvidne¹ af 27. Juli 1429, hvor Forstanderen for »Duebrødre Kloster«, Peder Herlufsen, er blandt Underskriverne. Da han ikke benævnes Hr., maa han — ligesom Klosterforstandere for S. Agnete, S. Klare og Vor Frue Kloster — have været verdslig. Trods Benævnelsen Kloster er det imidlertid givet, at Stiftelsen ikke har været et Kloster i almindelig Forstand. Det fremtræder snarest som et borgerligt Syge- og Fattighus, til hvilket der var knyttet en Kirke eller et Kapel. Imidlertid var det oprindeligt, som paavist af J. O. Arnhung, et Helligaandshus (sml. nedenfor).

Hospitalets Oprettelse ligger adskillige Aar forud for det anførte Tingsvidne og kan ialfald skydes ned til sidste Halvdel af 1300'rne, idet et andet Tingsvidne fra 1459 udtaler, at en nærmere bestemt Gaard i 90 Aar har været Duebrødrenes Ejendom². I denne Forbindelse kan anføres, at der 1918 paa Stedet gjordes et Møntfund³ paa 226 Mønter, der maa være nedlagt o. 1360.

De Roskilde Duebrødre var dog vistnok af langt ældre Dato, og deres Eksistens kan antagelig paavises i første Halvdel af 1200'rne. I et Brev af 23. December 1439